

BŪSIMOJO SPECIALISTO IDENTIFIKACIJA SU STUDENTO VAIDMENIU KAIP PROFESINĖS KARJEROS SĄLYGA

Diana Karanauskienė, Laimutė Kardelienė, Kęstutis Kardelis

Lietuvos kūno kultūros akademija, Kaunas, Lietuva

Diana Karanauskienė. Socialinių mokslų daktarė. Lietuvos kūno kultūros akademijos Kalbų katedros lektorė, Kūno kultūros ir sporto socialinių problemų laboratorijos jaunesnioji mokslo darbuotoja. Mokslinių tyrimų kryptys: studentų identitetas ir identifikacijos aukštojoje universitetinėje mokykloje; kokybinių tyrimų metodologija.

SANTRAUKA

Tyrimu siekta išsiaiškinti, kaip Lietuvos kūno kultūros akademijos studentai konstruoja savo studentišką identitetą, t. y. kaip jie identifikuoja su studento socialiniu vaidmeniu. Buvo klausiama, kokią prasmę studentai suteikia šiam vaidmeniui, kuo jis jiems reikšmingas ir kuo įpareigoja. Išsami studentiško identiteto analizė leistų prognozuoti, kaip studentai nusiteikę mokytis, siekti mokslo žinių. Ieškant atsakymo į šiuos klausimus, tyrimo objektu pasirinkta studijuojančiųjų identifikacija su studento vaidmeniu aukštojoje universitetinėje mokykloje, o tyrimo tikslu siekta atskleisti identifikacijos su šiuo vaidmeniu raišką.

Tyrimo metu taikytas pusiau struktūrizuotas interviu, todėl sudarytas klausimynas, kurio struktūra atitinka teoriškai pagrįstus identifikacijos su vaidmeniu bruožus. Tiriamųjų imtis — tikslinė, arba teorinė. Tiriamieji parinkti savanoriškumo principu. Svarbiausias tiriamiesiems taikomas kriterijus — būti išgyvenus fenomeną, domėtis jo prigimtimi ir prasmėmis. Imties tūrį, kokybinio tyrimo metu taikant interviu metodą, sudarė 54 Sporto edukologijos bei Sporto technologijų ir turizmo fakultetų I–IV kursų studentai, parinkti pagal anksčiau nurodytus kriterijus.

Studentų vaidmens identifikacija rodo, kaip jie, kaip studentai, suvokia savo užimamą socialinę poziciją aukštojoje mokykloje. Visi vaidmens identifikacijos požymiai gali būti sėkmingų studijų, savarankiško ir atsakingo darbo praildomis. Tyrimas taip pat atskleidė, kad studentai savo vaidmenį suvokia ne tik kaip susijusį su mokymusi, darbu, bet ir su studentavimu — dalyvavimu įvairiuose studentiškuose kultūrinuose ir sportiniuose renginiuose. Tyrimo rezultatai leidžia hipotetiškai teigti, kad akademinio jaunimo sėkmingą identifikaciją su studento vaidmeniu lemia tokie mokymosi aplinkos komponentai: 1) komunikacinis, ypač bendradarbiavimas su akademinės bendruomenės nariais, išgyvenant teigiamas emocijas; 2) pragmatinis, ypač studijų organizavimas, derinant studentų poreikius ir studijų programos tikslų realizavimą; 3) vertybinis, išskiriant dokumentų apie aukštąjį mokslą ir aukštąjį universitetinę mokyklą analizę, įgalinant studijuojantįjį vertinti savo, kaip studento, teises ir pareigas, atskleidžiant jam studento, kaip partnerio, privalumus. Išvardytieji akademinio jaunimo identifikacijos su studento vaidmeniu aspektai lemia ir karjeros ypatumus, ir profesinį įvaizdį, sąlygojantį kūno kultūros ir sporto specialisto prestižą visuomenėje.

Raktažodžiai: socialinė identifikacija, studento socialinis vaidmuo, vaidmens identifikacija, aukštoji mokykla.

IVADAS

Žinių visuomenė neįmanoma be efektyviai dirbančių kvalifikuotų pedagogų, taigi ir be moksleivių sveikatą ugdančių kūno kultūros mokytojų, sporto šakos trenerių. Kadangi šios srities specialistus rengia aukštosios universitetinės mokyklos, tai mokslininkai atlieka fundamentaliuosius ir taikomuosius tyrimus, siekdami atskleisti kūno kultūros mokytojų ir sporto šakos trenerių profesinio identifikavimosi ypatumus. Studijų pradžioje studentams nurodoma, kuria kryptimi tikslinga projektuoti savo studijas (Malinauskas, 2004; Kardelienė, Kardelis, 2006), aptariama, kokių kompetencijų ugdymosi iš jų

laukiama (Kardelienė ir kt., 2005), tiriama, kas lemia studijų efektyvumą (Chen, 2003; Kardelienė, 2005; Karanauskienė, 2006). Mokslininkai tiria veiksnius, kurie lemia kūno kultūros mokytojo ir sporto specialisto profesinę karjerą studijų metais.

Studijuojančio asmens akademiniam pasiekimams turi įtakos tai, kaip jis suvokia savo, kaip studento, vaidmenį (Osborne, 1997; Voelkl, 1997). Be to, šis suvokimas lemia ir asmens socialinį identitetą (Purdie, 2003), nes akademinė identifikacija yra viena iš socialinio identiteto apraiškų aukštojoje mokykloje.

Būdamas socialinio sluoksnio ar grupės nariu, asmuo užima joje tam tikrą padėtį ir atlieka tam tikrą vaidmenį, kuris jam tampa prasmingas pagal tai, ko kiti žmonės iš jo tikisi. Todėl socialinio identiteto pagrindas — tai asmens atliekamo socialinio vaidmens įtraukimas į savivoką (Burke, 1991). Šiuo požiūriu studento vaidmuo — tam tikra elgsena, kurią lemia sąmoningas, refleksyvus, kūrybiško savojo vaidmens suvokimas, be to, tai ir socialinė situacija, ir studento socialinė pozicija (Burke, Tully, 1977), todėl asmenys, patekę į naują socialinę grupę, t. y. aukštąją mokyklą, ir įgavę tam tikrą statusą, pradeda atlikti su tuo vaidmeniu susijusius veiksmus. Vadinasi, nuo identifikacijos su studijomis priklausys ir asmens akademinė sėkmė, ir įsidarbinimo galimybės bei konkurencingumas darbo rinkoje.

Mokslinės literatūros šaltiniuose samprotaujama apie sąsajas tarp studentų identifikacijos su ugdymo institucija ir studijų pasiekimais (Marx et al., 1999; Steele, 2003), rašoma apie empiriškai tirtą studentų akademinę (Osborne, 1997; Karanauskienė, Kardelis, 2005) bei tautinį (Antinienė, 2002; Dolby, 2004) identitetus. Akcentuotina, kad retai aptinkama darbų, aprašančių studentų identifikaciją aukštojoje mokykloje, ypač rengiant kūno kultūros ir sporto specialistus, todėl neaišku, kaip šie specialistai kuria studento identitetą, kaip jie identifikuojasi su studento vaidmeniu, kuo šis vaidmuo jiems reikšmingas ir kam įpareigoja. Ieškant atsakymo į šiuos klausimus, suplanuotas tyrimas, kurio **objektu** pasirinkta studijuojančiųjų identifikacija su studento vaidmeniu aukštojoje universitetinėje mokykloje, o **tyrimo tikslu** siekta atskleisti identifikacijos su šiuo vaidmeniu raišką.

TYRIMO METODIKA

Tyrimo metodas. Tyrimo metu taikytas pusiau struktūrizuotas interviu, todėl sudarytas klausimynas, kurio struktūra atitinka teoriškai pagrįstus identifikacijos su vaidmeniu bruožus. Bandomojo tyrimo metu pasirinkus nestruktūrizuotą interviu pastebėta, kad tiriamieji, savanoriškai sutikę dalyvauti apklausoje, nepamini visų ar daugelio bruožų, kurie išskirti atliekant kitus socialinės identifikacijos tyrimus. Tačiau griežtai struktūrizuotas interviu, taikytas per bandomąjį tyrimą, išsprausdavo studentus į tyrėjo pateiktų atsakymo variantų rėmus, neskatinavo jų mąstyti. Tad pusiau struktūrizuotas interviu pasirodė kaip optimalus bei priimtinas apklausos metodas, garantuojantis aktyvų dialogą tarp tyrėjo ir tiriamųjų, padedantis sukurti pasitikėjimo

aplinką, leidžiantis tyrėjui patikrinti ir suvienodinti apklausos dalyvių pateiktų formuluočių prasmę.

Tyrimo dalyvių parinkimas ir tiriamoji imtis. Vienas svarbiausių kokybinio tyrimo bruožų yra tikslinė, arba teorinė, tiriamųjų imtis (Strauss, Corbin, 1998), kurios nesąlygoja statistinės procedūros siekiant tyrimo rezultatus apibendrinti kaip didesnės populiacijos. Mat į imtį parenkami tik tie tyrimo dalyviai, kurie turi pakankamai informacijos išsamesnei tiriamojo reiškinių analizei atlikti. Tačiau tyrimo metu išryškėjus konkrečioms kategorijoms, tiriamieji toliau parenkami jau pagal konkrečias teorines dimensijas, kurių skaičių lemia gaunamos informacijos kiekis.

Kadangi konstruojant tiriamąją imtį laikytasi fenomenologinio tyrimo tradicijų, tiriamieji parinkti savanoriškumo principu. Be to, atliekant fenomenologinį tyrimą svarbu, kad tiriamiesiems tyrimo tema būtų reikšminga ne tik socialiniu aspektu, bet ir asmeniškai, t. y. patraukli intelektualiai ir emociškai. Svarbiausias tiriamiesiems taikomas kriterijus — tai būti išgyvenus fenomeną, domėtis jo prigimtimi ir prasmėmis. Taip pat svarbus ir tarpasmeninis bendravimas bei tyrėjo empatija, nes dalyviai tampa tyrėjo partneriais. Toks požiūris lėmė, kad daug tiriamųjų tyrėjai pažino kaip studentus. Taigi pasirinkta imtis atitiko kokybiniam tyrimui keliamus reikalavimus.

Imties tūrį, kokybinio tyrimo metu taikant interviu metodą, sudarė 54 Sporto edukologijos bei Sporto technologijų ir turizmo fakultetų I–IV kursų studentai, parinkti pagal anksčiau nurodytus kriterijus.

REZULTATAI

Analizuojant interviu turinį, siekta diagnozuoti esminius tiriamojo fenomeno (identifikacijos su studento vaidmeniu) aspektus, todėl atsakymai į klausimus analizuoti nuosekliai, juos dalijant į analitinius vienetus. Rezultatai gaunami analizuojant teksto turinį ir iš jo išskiriant duomenų kategorijas ir subkategorijas. Toks darbo metodas leido interpretuoti teksto turinį.

Analizuojant interviu atsakymus, išskirti prasminiai vienetai, o jų kvantifikavimas ir reitingavimas leido išskirti identifikacijos su studento vaidmeniu savybes:

- Gražiausi gyvenimo metai, įdomiai ir linksmi leidžiamas laikas, bendravimas su draugais, studentavimas.
- Savarankiškumas, savarankiškai priimami

1 lentelė. Suvokiamos ir reglamentuotos studentų teisės LKKA

LKKA studentų suvokiamos teisės	LKKA studentų teisės, numatytos statute
<ul style="list-style-type: none"> • Turėti savo nuomonę, galėti ją išsakyti ir nesutikti su dėstytojo nuomone • Turėti sąlygas ir galimybes mokytis • Gauti žinių • Lankyti paskaitas • Parodyti savo žinias ir gebėjimus, laikyti egzaminus ir būti įvertintam • Sportuoti • Gauti aukštojo mokslo diplomą • Kreiptis ir sulaukti pagalbos (pvz., į studentų atstovybę) • Gauti stipendiją • Studijuoti nemokant už mokslą • Gauti studento pažymėjimą, suteikiantį visokių lengvatų, nuolaidų • Naudotis biblioteka, informacinėmis technologijomis • Bendrauti su akademinės bendruomenės nariais • Atsipalaiduoti • Pasirinkti kai kuriuos mokomuosius dalykus • Dalyvauti akademijos renginiuose • Pereiti į aukštesnę studijų pakopą • Būti gerbiamam 	<ul style="list-style-type: none"> • Studijų metu naudotis auditorijomis, bibliotekomis, laboratorijomis, sporto bazėmis bei kitomis Akademijoje esančiomis priemonėmis, turėti saugias ir sveikas studijų sąlygas • Pasirinkti studijų programą. Akademijos reguliavimo nustatyta tvarka studijuoti pagal individualias studijų programas, pasirinkti dėstytoją (kai dalyką dėsto keli dėstytojai) • Vertinti studijų programas ir jų įgyvendinimo kokybę bei kreiptis į Akademijos administraciją dėl žinių įvertinimo • Nutraukti ir atnaujinti studijas studijų reguliavimo nustatyta tvarka • Gauti su studijomis susijusią informaciją • Laisvai reikšti savo mintis ir pažiūras • Dalyvauti akademijos savivaldoje • Rinkti studentų atstovybę ir būti išrinktiems į ją • Laisvai burtis į klubus, draugijas, visuomenines organizacijas • Kreiptis į ginčų nagrinėjimo komisiją dėl savo teisių pažeidimo • Naudotis įstatymų, Akademijos statuto bei kitų teisės aktų nustatytais teisėmis • Vyriausybės nustatyta tvarka gauti stipendiją • Vyriausybės nustatyta tvarka gauti paskolas studijoms apmokėti ir gyvenimo išlaidoms iš dalies padengti

sprendimai, gyvenimas atskirai nuo tėvų, tapimas savo laimės kalviu.

- Mokymasis mokytis, paskaitų lankymas, patirties kaupimas, rezultatų siekimas.
- Naujų žinių įgijimas.
- Naujos patirties įgijimas bendraujant su mažai pažįstamais asmenimis naujoje aplinkoje.
- Laisvės pojūtis dėl susilpnėjusios tėvų kontrolės ir akademinės aplinkos.
- Pasididžiavimas, kad tuščiai nešvaistomas laikas, kad studento vardas vertas pagarbos.
- Profesinė kvalifikacija, pasirengimas būsimam darbui.
- Atsakingumo už savo ateitį, veiksmus, sprendimus ugdymas.
- Bakalauro laipsnio įgijimas, intelektinių gebėjimų gilinimas.
- Bendravimas su dėstytojais ir kitais akademinės bendruomenės nariais.
- Plačios mokymosi ir studentiškos veiklos galimybės.
- Sportinė veikla, fizinis aktyvumas, kūno kultūros veikla.
- Studento pažymėjimas, suteikiantis teisę nuolaidoms ir lengvatoms.

Kiekvienas organizacijos narys turi pareigų ir teisių, o tai, kaip asmuo jas suvokia, kaip jomis vadovaujasi, atskleidžia jo sampratą apie savo atliekamą socialinį vaidmenį organizacijoje. Tyrimo metu studentai išsakė savo teises, kurios pagal svarbą (tiriamiesiems) surašytos 1 lentelėje,

o palyginimui pateiktos studentų teisės, numatytos Lietuvos kūno kultūros akademijos statute.

Pažymėtina, kad nė vienas apklausos dalyvis nebuvo skaitęs LKKA statuto. Interviu metu studentai vardijo teises, kurias mano turį ir kuriomis teko pasinaudoti. Nemažai studentų išvardytų teisių yra nurodyta LKKA statute, pavyzdžiui, teisė reikšti savo nuomonę, turėti sąlygas studijuoti, teisė į stipendiją. Kai kurios kitos teisės neminimos, nes studentams jos nėra reikšmingos, arba šias teises jie suvokia kaip savaime suprantamus dalykus, pavyzdžiui: teisė laisvai burtis į klubus, draugijas, teisė rinkti studentų atstovybę ir būti išrinktam į ją. Tokia situacija leidžia manyti, kad kai kurių savo teisių studentai nežino, nes nėra skatinami jomis naudotis, pavyzdžiui, teisė studijuoti pagal individualias studijų programas, teisė pasirinkti dėstytoją, teisė į studijų programų ir jų įgyvendinimo kokybės vertinimą, teisė kreiptis į Akademijos administraciją dėl žinių vertinimo. Minėtos teisės orientuotų studentus jaustis pilnateisiais organizacijos nariais, o pačių studentų išvardytos teisės — tik į organizacijos paslaugų vartojimą, bet ne į visavertę narystę. Studentams reikšmingos pareigos išvardytos 2 lentelėje.

Kaip matyti iš lentelės duomenų, studentai mano, kad jiems nedera chuliganiškai, šiurkščiai elgtis, keiktis, įžeidinėti dėstytojus, konfliktuoti su jais ir draugais, jiems netinka išduoti draugus, lengvabūdiškai žiūrėti į mokslą, praleidinėti paskaitas, sukčiauti, nusirašinėti, kenkti akademijos

2 lentelė. Suvokiamos ir reglamentuotos studentų pareigos LKKA

LKKA studentų suvokiamos pareigos	LKKA studentų pareigos, numatytos statute
<ul style="list-style-type: none"> ● Mokyti ● Gerbti dėstytojus ● Dorai ir atsakingai elgtis ● Laiku atsiskaityti ● Lankyti paskaitas ● Nenusirašinėti ir nesukčiauti ● Semtis žinių, siekti tobulėti ● Būti geru sportininku ● Atlikti namų darbus, nedaryti gėdos akademijai ● Negadinti inventoriaus ● Stengtis tapti geru specialistu 	<ul style="list-style-type: none"> ● Vykdyti studijų programoje nurodytas užduotis ● Laikytis aukštojo mokslo įstatymo, Akademijos statuto, studijų reguliavimo, kitų teisės aktų ir vidaus tvarkos taisyklių ● Vykdyti akademijos savivaldos institucijų sprendimus ir rektoriaus įsakymus ● Teisės aktų nustatytais atvejais ir tvarka gražinti suteiktas paskolas

vardui, vogti, vartoti alkoholį ir narkotikus, pavydėti draugams pažymių.

REZULTATŲ APTARIMAS

Tyrimo duomenys rodo, kad studentai įvairiai identifikuojasi su studento vaidmeniu aukštojoje mokykloje. Tokį rezultatą pirmiausia lemia būsimųjų specialistų identifikacijos su studento vaidmeniu ypatumai, nes, pasak J. A. Dutton ir J. M. Dukerich (1994), konkrečiu gyvenimo etapu asmuo labiausiai identifikuojasi su tokia socialine grupe ar aplinka, kuri jam reikšmingiausia. Kadangi identifikacija su vaidmeniu keičia asmens (šio tyrimo metu — studijuojančio) mąstymą, elgesį ir veiklos motyvaciją (taigi ir pačią veiklą), tai suprantama, kodėl įvairuoja tirtų asmenų identifikacija su studento vaidmeniu. Pažymėtina, kad nuo to, kaip asmuo suvokia aukštosios universitetinės mokyklos identitetą, priklauso jo identifikacijos su studento vaidmeniu gilumas (Jackson, Dutton, 1988; Kardelis, Karanauskienė, 2003). Galima manyti, kad aukštoji universitetinė mokykla studijuojantiems, o ypač nedirbantiems studijų metais, yra svarbiausia organizacija. Vadinasi, čia vykstanti asmens identifikacija yra aktualiausia ir jo socialiniam identitetui, t. y. asmens identifikacijos su studento vaidmeniu pobūdis vienaip ar kitaip keičia jo elgesį ir veiklą.

Būsimųjų kūno kultūros mokytojų ir sporto šakos trenerių identifikacija su studento vaidmeniu rodo, kaip jie save suvokia aukštojoje universitetinėje mokykloje. Būsimieji specialistai išgyvena teigiamas emocijas dėl mokymosi, formuodami profesinius įgūdžius ir kaupdami pedagoginę bei socialinę patirtį. Be to, tyrimo dalyviai akcentuoja malonumus, kurie neišvengiami studijų metais tarp akademinio jaunimo. Minėtos identifikacijos su studento vaidmeniu apraiškos gali būti ir sė-

mingų studijų, ir atsakingos profesinės veiklos prielaidomis.

Studentai savo vaidmenį dažniau suvokia identifikuodamiesi su būsima profesija, siekiant asmeninio tobulėjimo, o ne identifikuodamiesi su studijų vieta, t. y. aukštąja mokykla. Tyrimo dalyviams aukštoji mokykla — tai priemonė norint įgyti profesinę kvalifikaciją, tobulinant gebėjimus. Kadangi tirti studentai dažnai elgiasi kaip aukštosios universitetinės mokyklos klientai, tai galima teigti, kad akademinis jaunimas retokai identifikuojasi su aukštąja mokykla, nors čia formuojasi jų savivoka ir realizuojami lūkesčiai. Tokia situacija turėtų skatinti aukštosios universitetinės mokyklos bendruomenę, ypač administraciją (rektoratą), susimąstyti. Ši teiginį paremia kitų tyrėjų rezultatai apie identifikacijos su aukštąja universitetine mokykla ypatumus. Nustatyta sąsaja tarp studento identifikacijos su studijų vieta pobūdžio ir jo mokymosi pasiekimų (Newmann et al., 1992; Steele, 1992). Be to, yra ryšys tarp studento identifikacijos su aukštąja mokykla apibūdinimo ir jo suvokimo apie mokymosi svarbą karjerai (Pintrich, DeGroot, 1990).

Akcentuojama, kad kintant organizacijos aplinkai kinta ir jos identitetas, kartu keičiasi ir organizacijos narių identifikacijos su ja pobūdis. Toks reiškinys leidžia teigti, kad akademinio jaunimo silpną identifikaciją su aukštąja universitetine mokykla lemia nepatenkinti studentų poreikiai studijuojant. Pavyzdžiui, kai akademinis jaunimas išgyvena neigiamas emocijas dėl mokymo (mokymosi) ypatumų ir kai juos liūdina bendradarbiavimas su dėstytojais (Eccles et al., 1993), tai silpnėja jų identifikacija su aukštąja universitetine mokykla.

Tyrimo duomenys apie akademinio jaunimo identifikaciją su tokia studento vaidmens apraiška kaip studentavimas — kai dažniau rūpi pramoginiai studentų renginiai nei mokymasis — rodo, kad formaliu profesinės identifikacijos etapu būsi-

miesiems specialistams trūksta gilesnio suvokimo tokio studijų motyvo, kaip siekti sėkmės, atliekant įvairius studentui būdingus veiksmus. Pabrėžtina, kad neformaliu profesinės identifikacijos etapu akademinis jaunimas jiems naujoje bendruomenėje, taigi organizacijos kultūroje, pasirenka vartotojiškos visuomenės ir infantilaus asmens gyvenimo būdą — gėrybių išsigijimą, jų eikvojimą, aplinkos ir žmogaus (grupės) nuolatinį gyvenimo stiliaus konstravimą (Vosyliūtė, 2003). Taip teigti leidžia tyrimo rezultatai, gauti apklaustiems asmenims nurodžius tokį teigiamą aspektą kaip laisvės pojūtis dėl susilpnėjusios tėvų kontrolės.

Įdomu pastebėti, kad tyrimo dalyviai, lygindami save su tėvais, kai šie studijavo, mano, jog dabar studentai, t. y. jie, yra laisvesni. Apklaustas akademinis jaunimas nurodo, kad šiandien jie paprasčiau žvelgia į pasaulį, o svarbiausia — patys sau kelia tikslus. Be to, tyrimo dalyviai iškėlė priegios prie įvairių informacijos šaltinių ir geresnių nei jų tėvų mokymosi aukštojoje mokykloje sąlygų dėl informacinių ir komunikacinių technologijų plėtros reikšmę. Kita vertus, akademinis jaunimas teigia, kad turi daugiau pramogų ir teisių nei jų tėvai studijų metais, o ypač reikšminga teisė — studijuoti užsienyje, tačiau jų menkesnės finansinės galimybės, nei buvo jų tėvų; be to, dabar studentams keliami didesni reikalavimai. Tirti asmenys save laiko ne tik drąsesniais, protingesniais, nei jų tėvai buvo aukštojoje mokykloje, bet ir šiurkštesniais, t. y. jie dažnai nėra mandagūs. Tyrimo dalyvių išsa-

kyti skirtumai leidžia teigti, kad dabar akademinis jaunimas, identifikuodamasis su aukštąja mokykla, suvokia save dažnai kitaip nei jų tėvų kartos studentai dėl vartotojiškos visuomenės ir liberalumo ugdymo institucijose.

Apibendrinant tyrimo rezultatus formuluotina prielaida, kad aukštojoje universitetinėje mokykloje akademinio jaunimo identifikacija su studento vaidmeniu galėtų (ir turėtų) būti jų sėkmingų studijų sąlyga.

IŠVADA

Tyrimo rezultatai leidžia hipotetiškai teigti, kad akademinio jaunimo sėkmingą identifikaciją su studento vaidmeniu lemia tokie mokymosi aplinkos komponentai: 1) komunikacinis, ypač bendradarbiavimas su akademinės bendruomenės nariais, išgyvenant teigiamas emocijas; 2) pragmatinis, ypač studijų organizavimas, derinant studentų poreikius ir studijų programos tikslų realizavimą; 3) vertybinis, išskiriant dokumentų apie aukštąjį mokslą ir aukštąją universitetinę mokyklą analizę, įgalinant studijuojantįjį vertinti savo, kaip studento, teises ir pareigas, atskleidžiant jam studento, kaip partnerio, privalumus.

Išvardytieji akademinio jaunimo identifikacijos su studento vaidmeniu aspektai lemia ir karjeros ypatumus, ir profesinį įvaizdį, sąlygojantį kūno kultūros bei sporto specialisto prestižą visuomenėje.

LITERATŪRA

- Antinienė, D. (2002). Asmens tautinio tapatumo tapšmas. Sociopsichologinės šio proceso interpretacijos. *Sociologija. Mintis ir veiksmai*, 2, 100—107.
- Burke, P. J. (1991). Identity processes and social stress. *American Sociological Review*, 56, 836—849.
- Burke, P. J., Tully, J. C. (1977). The measurement of role identity. *Social Forces*, 54 (4), 881—897.
- Chen, W. (2003). Evaluation of pre-service teacher preparation for achieving the national standards for beginning physical education teachers. *Journal of Personal Evaluation in Education*, Dec, 17 (4), 331—347.
- Dolby, N. (2004). Encountering an American Self: Study abroad and national identity. *Comparative Educational Review*, 48 (2), 150—174.
- Dutton, J. E., Dukerich, J. M. (1994). Organizational images and member identification. *Administrative Science Quarterly*, 39 (2), 239—264.
- Eccles, J. S., Midgley, C., Wigfield, A. et al. (1993). Development during adolescence: the impact of stage-environment on adolescents' experiences in schools and families. *American Psychology*, 48 (2), 90—101.
- Jackson, S. E., Dutton, J. E. (1988). Discerning threats and opportunities. *Administrative Science Quarterly*, 33, 370—387.
- Karanauskienė, D. (2006). *Būsimųjų kūno kultūros ir sporto specialistų identifikacijos su aukštąja mokykla raiška: daktaro disertacija*. Vilnius: VPU.
- Karanauskienė, D., Kardelis, K. (2005). The relationship between students' academic identity and their academic achievements. *Socialiniai mokslai*, 1 (47), 62—70.
- Kardelienė, L. (2005). Academic library as the space for the development of future physical education professionals' competence. *Socialiniai mokslai*, 3 (49), 104—115.
- Kardelienė, L., Gudžinevičiūtė, O. L., Mykolaitienė, L. (2005). Competence of would-be specialists of physical education and sports: Urgent problems of studying language for special purpose. *Ugdymas. Kūno kultūra. Sportas*, 5 (59), 34—41.
- Kardelienė, L., Kardelis, K. (2006). *Pedagoginė komunikacija kūno kultūros veikloje*. Kaunas: LKKA.
- Kardelis, K., Karanauskienė, D. (2003). Studentų suvokto aukštosios mokyklos identiteto bei įvaizdžio ir jų veiklos motyvacijos sąsaja. *Ugdymas. Kūno kultūra. Sportas*, 4 (49), 25—30.

- Malinauskas, R. (2004). Sporto pedagogų socialinės parengties raida. *Socialiniai mokslai*, 3 (45), 27—33.
- Marx, D. M., Brown, J. L., Steele, C. M. (1999). Allport's legacy and the situational press of stereotypes. *Journal of Social Issues*, 55, 723—743.
- Newmann, F. M., Wehlage, G. G., Lamborn, S. D. (1992). The significance of sources of student engagement. In F. M. Newman (Ed.), *Student Engagement and Achievement in American Secondary Schools*. New York: Teacher College Press.
- Osborne, J. N. (1997). Identification with academics and academic success among community college students. *Community College Review*, 25 (1), 59—69.
- Pintrich, P. R., DeGroot, E. V. (1990). Motivation and self-regulated learning components of classroom academic performance. *Journal of Educational Psychology*, 82, 33—40.
- Purdie, N. (2003). *Self-Identity and Positive Outcomes of Schooling for Indigenous Australian Students* (Paper presented at NZARE AARE). New Zealand, Auckland.
- Steele, C. M. (1992). Race and the schooling of African-American Americans. *The Atlantic Monthly*, 6, 68—78.
- Steele, C. M. (2003). Through the back door to theory. *Psychological Inquiry*, 14 (3—4), 314—317.
- Strauss, A. L., Corbin, J. (1998). *Basics of Qualitative Research: Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory*. Thousand Oaks: Sage.
- Voelkl, K. E. (1997). Identification with school. *American Journal of Education*, 105, 294—318.
- Vosyliūtė, A. (2003). Vartojimas kaip socialinė problema. *Filosofija. Sociologija*, 3, 41—49.

WOULD-BE SPECIALIST'S IDENTIFICATION WITH STUDENTS' ROLE AS A PRECONDITION TO PROFESSIONAL CAREER

Diana Karanauskienė, Laimutė Kardelienė, Kęstutis Kardelis
Lithuanian Academy of Physical Education, Kaunas, Lithuania

ABSTRACT

The article seeks to analyze how students form their student identity, i. e. how they identify with their students' social role. They were asked what meanings they prescribed to this role, what made the role significant to them. The detailed analysis of role identification would enable us to predict how students are inclined to learn and seek for knowledge. Thus the research object was manifestation of students' role identification, and the research aim was to reveal this identification.

The method of the qualitative research was a semi-structured interview which reflected the main components of role identification. The sample consisted of 54 Ist—IVth year students of the Faculties of Sports Education and Sports Technologies and Tourism who were selected according to the criteria of theoretical sampling. All the participants volunteered in the research.

Students' role identification showed how students perceived their social position at the institution of higher education. Thus, all manifestations of students' role identification can be suppositions of successful studies, independent work and responsible activities. Research revealed that students' role identification was associated not only with their studies but also with their pastime and sports activities. As all manifestations of students' role identification are linked to their studies and sports activities, we can assume that successful role identification at the institution of higher education could be a precondition of their successful studies. Research data allowed us to assume that successful identification with students' role of the academic youth at the institution of higher education is preconditioned by the following components of the learning environment: 1) communicative component, especially communication with the members of academic community, experiencing positive emotions; 2) pragmatic component, especially organization of studies, combining students needs and the realization of the targets of study programs; and 3) value component, emphasizing the analysis of the documents of higher education, which enables students to evaluate their rights and responsibilities and to perceive the advantages of student's position as of social partner. All the aspects of the identification with students' social role of the academic youth, revealed in the research, could have a great impact on the future career peculiarities and professional image influencing the image of a specialist of physical education and sport in our society.

Keywords: social identification, students' social role, role identification, institution of higher education.

Gauta 2006 m. rugsėjo 12 d.
Received on September 12, 2006

Priimta 2006 m. gruodžio 6 d.
Accepted on December 6, 2006

Diana Karanauskienė
Lietuvos kūno kultūros akademija
(Lithuanian Academy of Physical Education)
Sporto g. 6, LT-44221 Kaunas
Lietuva (Lithuania)
Tel +370 37 302663
E-mail d.karanauskiene@lkka.lt